

naturum
Kristianstads Vattenrike[®]

Kristianstad, Helge å och platsen för naturum. Foto: Patrik Olofsson /N

**PROGRAM FÖR INBJUDEN
ARKITEKTTÄVLING**

Kristianstads kommun

2006-11-06

Innehåll

Inledning	3
Introduktion staden, Vattenriket och naturum	3
Lokaliseringen av naturum	10
Program för byggnaden	11
Program för gång- och cykelbron över Helge å och våtmarken	16
Andra förutsättningar	19
Tävlingstekniska bestämmelser	23

Morgondimma i Vattenriket. Foto: Anders Siversson.

Inledning

Bakgrund

Kristianstads kommun avser att, i samarbete med Naturvårdsverket, bygga ett naturum i Biosfärområde Kristianstads Vattenrike. Byggnaden är avsedd för utställningar, café, utbildnings- och konferenslokaler samt kontorslokaler för Biosfärkontorets administration. Målet är att skapa en port in i Vattenriket. Naturum ska också vara en mötesplats för information och aktiviteter för föreningar, företag, institutioner och andra som är delaktiga i biosfärbetet. Lokaliseringen i de stadsnära våtmarkerna nära centrala Kristianstad är vald bland annat för att nå en bred allmänhet och skapa största möjliga kontakt mellan staden och Vattenriket. Byggnaden ska anslutas till en ny gång- och cykelbro över Helge å i förlängningen av Nya Boulevarden.

Syfte

Syftet med tävlingen är att få fram ett högklassigt och realistiskt förslag till utformning av ett naturum inklusive bro till grund för fortsatt projektering och genomförande. Avsikten är att vinnaren av tävlingen ska anlitas för uppdraget att projektera bron och byggnaden. Entreprenadform är ännu inte beslutad utan kan komma att avse utförandeentreprenad (generalentreprenad)/styrd totalentreprenad. Projekteringen kommer att anpassas till entreprenadformerna. Byggstart är planerad till september 2008 och invigning till oktober 2009.

Arrangören

Tävlingen arrangeras av Kristianstads kommun. Mark- och exploateringskontoret är på uppdrag av kommunstyrelsen projektledare för planerings- och utredningsskedet i projektet i samverkan med stadsarkitektkontoret, Biosfärkontoret Kristianstads Vattenrike och den tekniska förvaltningen C4 Teknik. Naturvårdsverket är medfinansierare och samarbetspartner. Tävligen genomförs som en formgivningstävling i enlighet med LOU och "Regler för svenska tävlingar inom arkitekternas, ingenjörernas och konstnärernas verksamhetsfält", 1998, i samråd med Sveriges Arkitekter.

Högvatten i februari 2002 nära platsen för naturum. Foto: S-E Magnusson, Biosfärkontoret.

Introduktion staden, Vattenriket och naturum

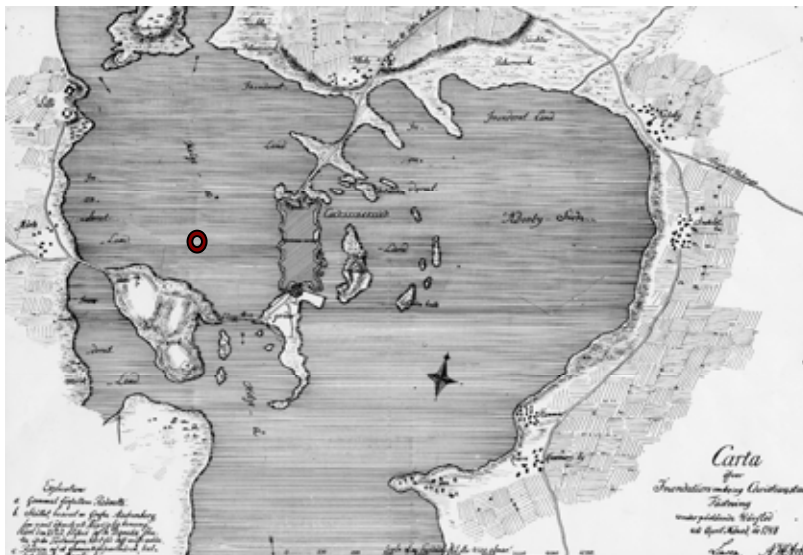
Staden Kristianstad

Kristianstad ligger i nordöstra Skåne och har 33 000 invånare. Hela kommunen omfattar ca 76 000 invånare. Kristianstad är ett delregionalt centrum i nordöstra Skåne med högskola, handelscentrum och ett antal regionala förvaltningar (bland annat huvudkontoret för Region Skåne och Vägverket Region Skåne). Förutom den offentliga servicen och handeln är livsmedelsindustrin betydande för Kristianstad.

Efter att medeltidsstaden Vä bränts ner av Gustav II Adolf beslöt den danske kungen Christian IV att flytta den i Vä oskyddade staden till halvön Allön. Staden grundades 1614 som en befäst stad med jordvallar och träskmarker som skydd. Den befästa staden utformades enligt renässansens stadsplaneideal som en rutnätsstad med två torg, två storgator och rektangulära kvarter. Efter att staden upphört som fästning 1847 revs jordvallar och fortifikationer och ersattes med boulevarder. Genom invallning på 1860-talet av Nosabyviken, den nordöstra delen av Hammarsjön, kunde staden växa österut. I väster gränsade staden till de gamla strandängarna med bete och slätter kring Helge å. Åns varierande vattenstånd innebar att strandängarna och även Tivoliparken regelbundet översvämmas. Genom att boulevarderna och de fria ytorna kring den gamla stadskärnan kunnat behållas har staden behållit en tydlighet och stadsmässighet som är ovanligt för en så liten stad.

Stora delar av Kristianstad ligger bara ett par meter över havets nivå. Stora Torg i centrala Kristianstad t ex har en nivå på 4 meter över havet. Vissa delar av staden ligger till och med under havsytan – här finns Sveriges lägsta markpunkt, - 2,41 meter under havsytan. Helge å kan tidvis stiga ett par meter. Vid exceptionella väderleksförhållanden, med stora flöden och höga vattenstånd finns risk för att staden översvämmas.

För att eliminera risk för översvämning arbetar Kristianstads kommun med att skydda staden, bland annat byggs vallar runt den. Dimensionerande för dessa arbeten är att staden ska klara en stigning av vattenytan till +3,70 möh (vid platsen för naturum).

*Fästningsstaden
Kristianstad vid
högvatten 1748 med
ungefärligt läge för
naturum inritat.*

Biosfärområde Kristianstads Vattenrike

Biosfärområde Kristianstads Vattenrike, eller Vattenriket som är den allrdagliga benämningen, omfattar större delen av Kristianstads kommun. Vattenrike(t) är ett inregistrerat varumärke som ägs av Kristianstads kommun. Mer exakt omfattar området Helgeåns nedre avrinningsområde i Kristianstads kommun samt de kustnära delarna av Hanöbukten. Centralt belägen vid Helge å finns också staden Kristianstad. Det ca 100 000 hektar stora Vattenriket innehåller landskap och biologiska värden av både nationell och internationell betydelse.

Geografisk avgränsning av Biosfärområde Kristianstads Vattenrike.

Områdets speciella morfologi, geologi, sjöarnas och vattendragens kontakt med Östersjöns brackvatten samt varierande lokalklimat har skapat unika förutsättningar för en mångfacetterad markanvändning, som i sin tur ger utrymme för en mängd ekosystem och arter. Många av områdets värden i detta kulturlandskap är ett resultat av människans långvariga bruk av markerna, men här finns också områden som ger en fristad för biologiska värden som inte är betingade av människornas aktiviteter.

Linné besökte på sin Skånska resa 1749 Kristianstad och begav sig då ut till de kreatursbetade strandängarna alldeles norr om staden. Här fann han tre för Sverige nya växtarter. Två av dessa arter, gullstånd och krypfloka, finns fortfarande kvar i området eftersom markanvändning och landskap är i stort sett desamma som på Linnés tid. De höga naturvärdena med bl.a. de av Linné upptäckta växtarterna och ett rikt fågelliv med många arter häckande och rastande vadarefåglar och simänder har gjort att området avsatts som naturreservat.

Centralt genom hela området, från norr till söder, längs Helge å med Araslövssjön och Hammarsjön, finns ett våtmarksområde av internationell betydelse (*Ramsarområde Helgeån*). Andra exempel på internationellt och nationellt klassade områden med höga biologiska värden finns inom de rinnande vattendragen, ädellövskogarna och de sandiga odlingsmarkerna som tidigare brukats med vandrande åkerbruk. Inom alla dessa nämnda landskap och ekosystem finns större eller mindre områden som har sådana värden att de ingår, eller har föreslagits ingå, i EU:s nätverk Natura 2000. Här finns även ett flertal naturreservat samt två IBA-områden (Important Bird Areas).

I Vattenriket finns ett 20-tal globalt rödlistade arter t.ex. kornknarr och större kärrspindel. Här finns också ett 60-tal EU-listade arter bland annat tjockskalig målarmussla och sandnejlika. Totalt finns här ca 700 nationellt rödlistade växt- och djurarter vilket är högt i jämförelse med andra områden i Sverige. Av Skånes rödlistade arter förekommer ca 30 % i Vattenriket.

Sven-Erik Magnusson, eldsjäl och koordinator i biosfärområdet, rekognoserar nära platsen för naturum juli 2006. Foto: Anders Siversson.

Besökarna till Vattenriket ökar hela tiden. Sedan verksamhetsstarten 1989 har ett flertal besöksplatser iordningställt. För närvarande finns ett 30-tal besöksplatser, varav fem innehåller lite mer information och benämns utemuseer. Alla dessa besöksplatser med utemuseer, fågeltorn, spångade leder samt ekoturismaktiviteter som Flodbåten och Landskapssafaris mm används årligen av minst 150 000 personer. För den fiskeintresserade finns bland annat Nedre Helgeåns fiskevårdsområde och Köpinge fiskevårdsområdesförening.

Undervisning och forskning bedrivs av många intressenter i Vattenriket. Här finns den lokala Naturskolan, Högskolan Kristianstad och ett flertal nationella universitet som är aktiva. Forskare från hela världen besöker årligen Vattenriket bland annat då det anordnas workshops. Här möts också lokala, regionala, nationella och internationella aktörer t.ex lantbrukare och andra företagare, föreningar och organisationer, myndigheter och förvaltningar, institutioner för utbildning och forskning samt en bred allmänhet.

Sommaren 2005 godkändes Kristianstads Vattenrike som ett internationellt Biosfärområde av FN-organet Unesco. Detta kan betraktas som en sorts certifiering av Vattenriket, som hjälper till att stärka och uppmärksamma Vattenrikets värden och det arbetssätt som bedrivs för att förvalta dessa värden. Biosfärområden nomineras av nationella regeringar och ska vara förankrade på regional och lokal nivå. År 2005 fanns det 482 biosfärområden i 102 länder. Ett biosfärområde är ett modellområde där man antar utmaningen att praktiskt visa hur bevarande och utveckling kan kombineras.

Mer information om Vattenriket finns på hemsidan www.vattenriket.kristianstad.se

Segelskärmar vid Lägsta Punkten illustrerar och förklarar hur Sveriges lägsta punkt hamnat här. Besökspunkt i Vattenriket. Foto: Karin Magntorn.

Naturum, vad är det?

Naturum är ett inregistrerat varumärke som ägs av Naturvårdsverket. Naturum är ett centrum för besökare till ett naturområde. Det beskriver, förklarar och ger förståelse för områdets värden och ska inspirera till vistelse och naturkontakt där.

Naturum ska visa vägen in i naturen. I naturum ska besökarna på ett lustfyllt sätt få kunskap om naturen, förståelse och känsla för alla dess värden samt inspireras att bege sig dit, vistas där och få en fördjupad naturkontakt som utbyte av sitt besök. Ett naturum ska därmed fungera som en port till naturen i allmänhet och ett visst naturområde i synnerhet. I syftet med naturum ingår att genom utställningar, programaktiviteter och annan naturvägledning:

- öka kunskapen om ett naturområdes naturvetenskapliga, natur- och kulturhistoriska, kulturella och upplevelsemässiga värden,
- fördjupa besökarnas förståelse för naturområdet, förklara vad som har hänt, vad som händer och varför detta sker,
- vägleda besökarna om vad man kan se, uppleva och göra i området och hur man lämpligen tar sig dit,
- motivera/påverka besökarna att uppträda i och använda naturområdet på sådant sätt att dess värden bevaras,
- skapa förståelse för behovet av att bevara och vårda naturen i allmänhet och området i synnerhet,
- stimulera intresset för natur, naturvård och naturstudier och tjäna som underlag för olika undervisningsbehov,
- ge kunskap om hur människan har använt sig av och påverkat naturen i ett kulturhistoriskt perspektiv,
- sprida kännedom om en trakts naturskyddade områden och andra besöksmål för friluftslivet.

Den huvudsakliga målgruppen för besökare till naturum är den breda allmänheten i alla åldrar utan speciella förkunskaper. En viktig grupp är skolans lärare och elever. Även andra än svenskspråkiga besökare ska genom lämplig översättning kunna ta del av innehållet i naturum. Lokaler, verksamheter och information ska vara utformade så att de kan vara tillgängliga också för personer med olika funktionshinder.

Verksamheten i naturum ska fokusera på att kommunicera naturvetenskapliga, natur- och kulturhistoriska, kulturella och upplevelsemässiga värden. Framställningen i utställningar, programverksamhet och naturvägledning i fält ska vara objektiv och saklig, samtidigt som den ska vara lustfylld, inspirerande förmedla en positiv känsla för naturen. Naturum ska vara bemannad större delen av året med kunnig personal och öppettiderna i naturum ska vara generösa så att de kan möta efterfrågan från olika besökarkategorier. Inträde till statliga naturum ska vara avgiftsfritt.

I naturum ska finnas permanenta och tillfälliga utställningar, programverksamhet som filmvisning, föredrag och guidningar i naturum och i den omgivande naturen. Barnen är viktiga besökare. God tillgänglighet är en demokratifråga. Naturum ska därför vara utformat, och verksamheterna i och i anslutning till naturum ska bedrivas, så att största

möjliga tillgänglighet ges för alla, även personer med olika funktionshinder. Det gäller också för anslutande målpunkter och stråk för naturvägledning utomhus.

Naturum Kristianstads Vattenrike

Syftet med naturum Kristianstads Vattenrike är att vara porten till Vattenriket. Här ska allmänheten på ett upplevelserikt och intresseväckande sätt via utställningar och en mängd aktiviteter kunna ta del av Vattenrikets natur- och kulturhistoriska värden. Besökarna skall inspireras att ge sig ut i närområdet och till besöksplatser längre bort i Vattenriket. Naturum ska också vara ett nav i biosfärområdet, en mötesplats för information och aktiviteter för föreningar, företag, institutioner och andra som är delaktiga i biosfärbetet.

Naturum inrymmer Biosfärkontoret, som samordnar verksamheten i biosfärområdet. Detta ger goda kontaktmöjligheter med allmänheten. Även viss försäljning kommer att ske i byggnaden. Undervisning och information på alla nivåer är av mycket stor betydelse varför bland annat Naturskolans och Högskolans verksamheter ska ges utrymme på olika sätt.

Många olika aktiviteter för besökarna ska finnas i naturum och i nära anslutning till anläggningen. Inne i byggnaden ska finnas en utställningsdel med information om biosfärområdet, akvarier, en hörsal för ca 60 personer i kombination med aktivitetsrum och naturskolelokaler, cafeteria, reception för bokning av guidade turer på land och till sjöss, båtar för uthyrning med mera. I nära anslutning planeras också en spångad handikappanpassad vandringsled samt fiske- och båtbyggor med mera.

Idéskiss med naturum Kristianstads Vattenrike placerat vid en ny öppen vattenyta i de stadsnära våtmarkerna i centrala Kristianstad.

Lokaliseringen av naturum

Naturum Kristianstads Vattenrike har lokaliserats till de stadsnära våtmarkerna vid Helge å i Kristianstad och ska anslutas med en gång- och cykelbro över ån till stadscentrum och Härlövs ångar. Byggnaden ska placeras så att den ligger i förlängningen av Nya Boulevarden vilket ger stor synlighet från stadscentrum samtidigt som placeringen i våtmarken ger en god kontakt med Vattenriket. Den centrala lokaliseringen ger också god tillgänglighet för kollektivtrafik och besökande.

Lokaliseringen i våtmarksområdet nästan i centrum av staden anknyter väl till människans deltagande och närvaro i ett biosfärområde (Man and the Biosphere Programme, Unesco). Våtmarkerna vid det planerade naturum översvämmas av det årliga högvattnet och här bildas då ett mosaikartat vattenlandskap med öppna vattenytor, omväxlande med videbuskage, vassområden och högrötsängar. Under sommarhalvårets lågvattenperiod saknar våtmarksområdet vid det planerade naturum däremot en öppen vattenyta. En ny vattenspiegel kommer därför att anläggas i anslutning till byggnaden för att tillföra upplevelsevärden och öka attraktiviteten. Den gynnar också artrikedomen av växter och djur. Vattenspiegelns fågelliv ska skyddas från störning av människor i naturum och på bron. Vattenytan planeras omfatta en yta på lite mer än ett hektar. Djupet kommer att vara olika, i olika delar av den utgrävda våtmarken. Botten kommer att ligga på mellan +0,1 meter över havsytan till ca -1,4 meter under havsytanivå.

Lokaliseringen av naturum, bron och den nya vattenytan. Byggnaden och bron är förlagda i siktlinjerna från staden och Härlövs ångar. Brons sträckning norr om naturum är dock flexibel.

Program för byggnaden

Byggnadens speciella läge ställer höga krav på synlighet av de översta delarna av byggnaden, från staden och möjlighet till utblickar över landskapet. Den ska därför utformas som en tvåvåningsbyggnad med takterrass. Det synes naturligt att utnyttja bottenvåningen i huvudsak till publika lokaler, mellanvåningen för Biosfärskontorets lokaler och terrassen som en delvis väderskyddad utsiktsplattform.

På grund av översvämningsrisken i Kristianstad måste byggnaden placeras så att ingen del av det undre bjälklaget ligger på en höjd under +3,7 meter över havet (gäller icke vattentåliga konstruktioner). Byggnadens höjd på just den här nivån, över havsyttnivån, är också pedagogisk för att förklara översvämningsproblematiken runt Kristianstad.

Från det nedre planet av byggnaden ska så stor kontakt som möjligt med den anlagda vattenspegeln och närområdet skapas för att besökare ska kunna följa det levande naturlivet i Vattenriket. Dock ska inga uteplatser eller passager skapas mot vattenspegeln eftersom besökare då kommer att störa djur- och fågellivet. Från nedre plan, naturplan, ska man uppleva så lite som möjligt av stadsmiljön.

Från terrassplanet finns möjligheter för bästa möjliga utblick över Vattenriket och staden. Under hösten och våren kan man här exempelvis följa gässen, havsörnarna och andra fåglar när de förflyttar sig över våtmarkerna och genom staden. Terrassplanet bör utformas så att störning mot vattenspegeln undviks.

Läget för naturum (flaggstången) inramat av videbuskage. Foto Anders Siversson.

Publika lokaler

Det är viktigt att lokalerna utformas så att en besökare kan röra sig genom byggnaden på ett enkelt och logiskt sätt. Till naturum kommer ofta besökare i buss, vilket innebär att 60 personer kan anlända till lokalerna på samma gång. Det är viktigt att lokalerna utformas så att en större grupp på ett smidigt sätt kan tas emot och guidas genom introduktionsutställningen innan de ger sig iväg ut i Vattenriket. Samtidigt ska lokalerna också upplevas välkomnande och adekvata för mindre grupper och ströbesökare.

Det är också viktigt att de olika funktionerna kan samutnyttja rummen för en så effektiv användning av ytorna som möjligt.

Fojé/entrérum

Besökare till naturum ska mötas av personal som kan orientera dem i naturum, ut i Vattenriket eller till Biosfärskontoret. Större sällskap ska kunna samlas där för en första orientering. Delar av introduktionsutställningen får gärna placeras i foajén/entrérummet.

I anslutning till foajén ska finnas kapprum och toaletter för besökarna.

Utställningsytor

Det är önskvärt att det sker en interaktion mellan utställningarna inomhus och den verklighet utanför som de beskriver. Utblickar ska kunna förstärka innehållet i utställningarna. Design och layout ska skapa upplevelser och intresse samt tydliggöra utställningarnas sakinnehåll.

Den permanenta utställningen består av två huvuddelar:

- Introduktionsdel (cirka 2/3 av den totala utställningsytan) för en allmän orientering kring Vattenriket. Den ska kunna ge en besökare en snabb orientering över Vattenrikets innehåll och olika delar. Exempelvis ska de olika landskapstyperna i Vattenriket presenteras och hur de präglats av geologin, klimatet, vegetationen och markanvändningen. Vattenståndsvariationerna i området och dess effekter är också betydelsefullt. Introduktionsdelen ska kunna innehålla tillfälliga aktuella utställningar.

- Fördjupningsdel för att belysa olika infallsvinklar. Utställningarna kommer bl a att visa biosfärsområdets tre funktioner att *bevara*, *utveckla* hållbart samt *stödj*a forskning, utbildning och miljöövervakning. Utställningen ska förmedla kunskap och information kring olika aktörers verksamhet i biosfärsområdet, med inriktning på hållbar utveckling. Utställningarna ska också visa i vilket internationellt, regionalt och lokalt sammanhang som Vattenriket verkar.

Akvarier

En del av utställningen i fördjupningsdelen ska innehålla kallvattenakvarier. Ett större akvarium (ca 3-4.000 liter) som permanent visar "livet under ytan" i Vattenriket samt ett antal mindre akvarier (200-400 liter/st) i vilka innehållet växlar beroende på årstid. Akvariedelen ska inte placeras i direkt solljus. I anslutning till akvarierna ska det finnas

servicemöjligheter med bla vatten, utslagsvask och kylanläggning skilt från de publika delarna.

Barnhörna

Det ska finnas en plats speciellt utformad för barn mellan 5 och 10 år med anpassade aktiviteter och utställningar.

Läshörna/refensbibliotek

En mindre sittgrupp där man kan ta del av ett urval tidskrifter och böcker som direkt associerar till Vattenriket

Hörsal

Hörsalen ska kunna användas för egna och utomståendes konferenser, workshops och kvällsföreläsningar och andra aktiviteter, som har en koppling till arbetet i biosfärområdet. Det är viktigt att alla nyttjare av lokalerna också kan ta del av tillämpliga delar av utställningarna samt ha tillgång till vissa delar av serveringsutrymmena.

Hörsalen ska ligga i anslutning till utställningarna men vara möjlig att skilja av från dessa vid särskilda evenemang/konferenser.

Hörsalen ska dimensioneras för 35 personer sittande vid bord eller 60 personer i biosittning.

Hörsalen skall innehålla modern audiovisuell utrustning, med teknikrum och fullständiga mörkläggningsmöjligheter. Från hörsalen skall man kunna se ut i närområdet då den inte är mörklägd.

Hörsalen bör kunna expandera i angränsande lokaler vid större samlingar.

Naturskola

Naturskolan är Biosfärskontorets förlängda arm ut i skolvärlden. Naturskolans målgrupp är elever från grundskola och gymnasium samt lärare i skola och förskola. Naturskolan har två naturskolepedagoger samt en minibuss utrustad med enkel fältutrustning. Syftet är att lärare och skolbarn ska använda naturen som klassrum.

Naturskolan arbetar för en idé, ”att lära in ute”. Positiva upplevelser i naturen är grunden för att förklara ekologiska samband och för att förstå miljöfrågorna. Kunskap om naturen börjar i naturen. Därför arbetar naturskolan både i närmiljön runt skolorna också i s.k. uteklassrum på plats ute i Vattenriket.

Naturum kommer att bli ett av de viktigaste uteklassrummen för naturskolan. Här kommer naturskolan att möta många klasser och använda närområdet som klassrum för naturstudier kring allt från spindlar på tippen till smådjur i ån. Utomhus är fokus på att uppleva och undersöka. Sen vidtar ett efterarbete inomhus för att förstå och fördjupa. Det handlar om att studera småkryp, rita och beskriva, bygga modeller och konstverk, låta naturen inspirera.

Naturskolans verksamheter kommer att ske på flera ställen i och i anslutning till naturum.

Det ska det finnas arbetsbänkar, rinnande vatten och utslagsvaskar i Naturskolan. Det ska även finnas förvaringsutrymmen för håvar, plastkar, stereoluppar mm.

Naturskolelokalerna och hörsalen skall ligga intill varandra, så att det vid behov kan öppnas upp mellan dessa för samutnyttjade.

Verksamheten i Naturskolan ska kunna kombineras med en läromiljö utomhus i direkt anslutning till naturum under skärmtak med bord, bänkar och rinnande vatten. Där ska också finnas en plattform som barnen kan håva ifrån.

Café/servering

Cafeterian ska kunna servera 80 personer samtidigt, dvs en busslast besökare + cirka 20 ströbesökare. Under konferenser när naturum är stängt för allmänheten ska cafeterian kunna servera enklare mat till upp till 120 personer och då utöka i angränsande utrymmen.

Från caféet ska även viss försäljning ske av fiskekort mm.

Administrativa lokaler

Biosfärkontorets personal ska ha sina kontorslokaler i byggnaden (10 arbetsplatser). Det ska också finnas plats för expansion och/eller arbetsplatser för samarbetspartners (10 arbetsplatser). Det är viktigt med en flexibel lösning eftersom verksamheten med all säkerhet kommer att utvecklas och nya krav på funktioner ställas. I ett längre perspektiv ska dessa lokaler även kunna användas för andra ändamål.

Personalen bygger och producerar en del egna utställningar därför ska det finnas ett ateljérum samt en underhållsverkstad med verktyg, arbetsbänk mm.

Terrassplan

Från terrassplanet kan besökare få en god överblick över delar av Vattenriket. Permanenta utställningar som beskriver omgivningarna ska finnas på terrassplanet. Vattenspegeln ska skyddas från störning av besökare på terrassplan. Under kallare årstider ska visst väderskydd erbjudas fågelskådare. Terrassplanet ska nås inifrån byggnaden. Det är viktigt att delar av terrassplanet har fri sikt uppåt mot himlen för att möjliggöra fågelskådning.

Naturum lokalprogram

m²

Publik del

Entrérum	30
Kaprum	15
Toaletter 3 st varav en handikapp	8
Reception för 2 personer, viss avskild del	20

Utställningar inkl läshörna och referensbibliotek	200
Hörsal, inkl teknikrum	100
Naturskola för 35 barn	20
Cafeteria för 80 pers	80
Beredningskök	50
Personalutrymmen	8
Förråd 2 st	20
Teknikrum	10
Städ	2
Underhållsverkstad	10
summa	573

Administrativ del

20 kontorsarbetsplatser	140
Sammanträdesrum 15 pers	15
Grupprum	10
Pausrum med pentry för 15 pers inkl referensbibliotek	30
Vilrum	7
Kaprum med 2 toaletter varav 1 handikapp	10
Förråd, kopiering osv	10
Ateljé	20
Städ	2
summa	244

Terrassplan

teknikrum	30
summa	30

Programyta totalt **847**

Program för gång- och cykelbron över Helge å och våtmarken

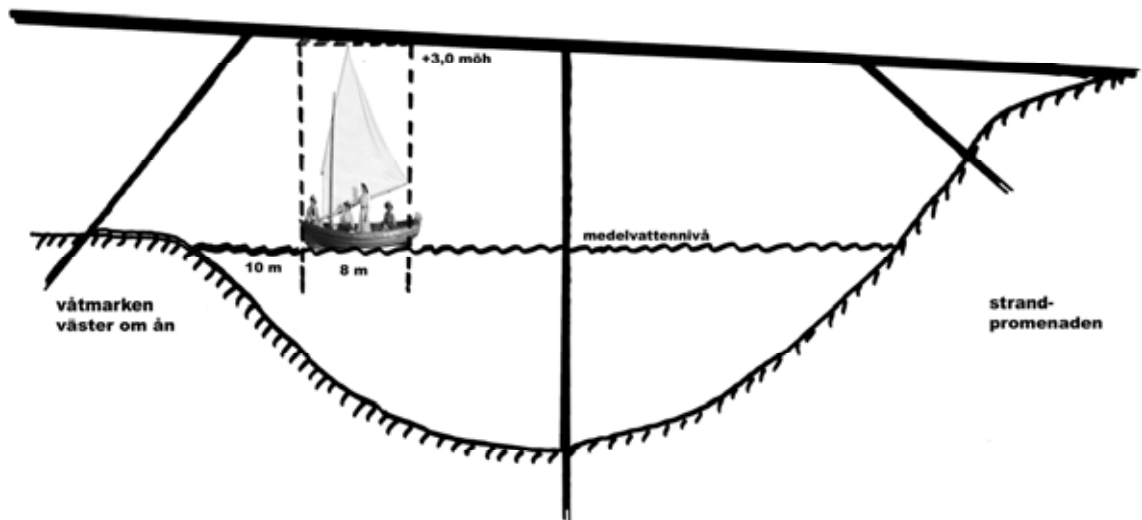
Gång- och cykelbron över Helge å och våtmarkerna ska förbinda centrala Kristianstad med naturum och Härlövs ängar (östra deponin). Bron ska också fungera som en ny attraktiv gång- och cykelförbindelse för vardagspendlare mellan västra Kristianstad och centrum. Det är därför viktigt att sträckan känns trygg, säker och samtidigt intressant att färdas på. Det är viktigt att bron utformas på ett mycket omsorgsfullt sätt.

Brons relation till stads- och naturlandskapet är mycket viktig både för de som passerar över bron och för de som betraktar bron från staden, ån eller naturum. Brons anslutningspunkter på östra och västra sidan är intressanta att detaljstudera för att uppnå en god helhetslösning. För Tivoligatans framtida utformning och den norra delen av Tivoliparken finns ett färdigt förslag framme. Detta utgör en programhandling och hänsyn ska tas till grundtankarna i den.

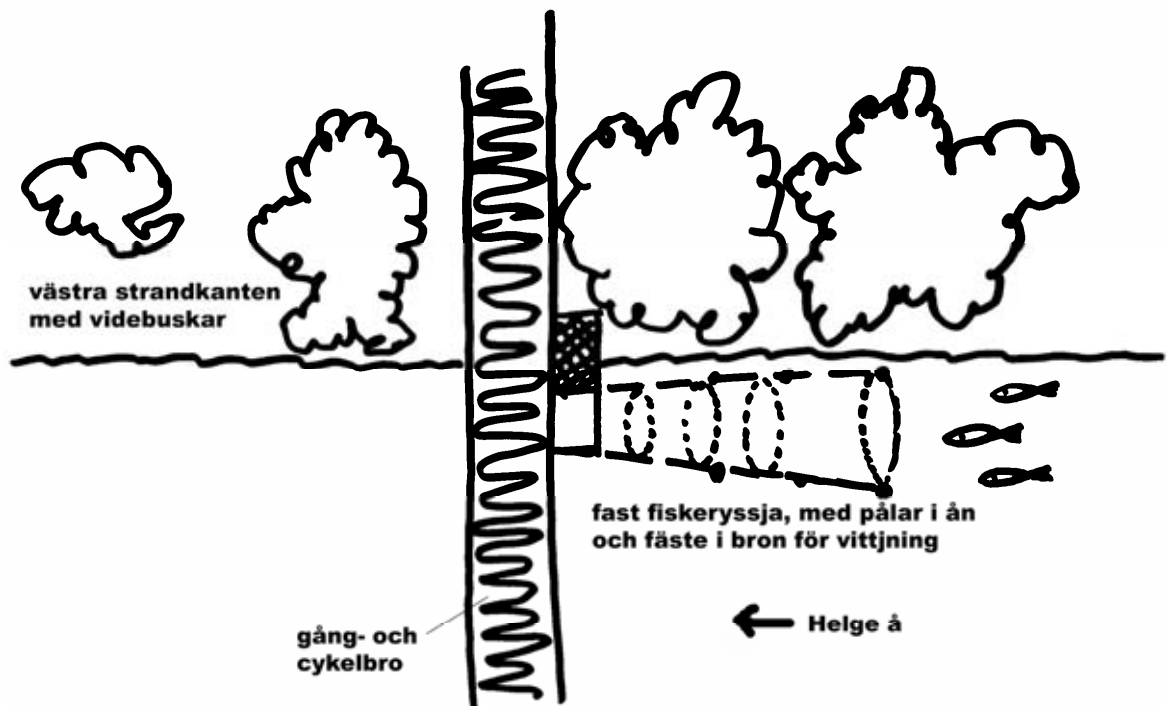
Vid de regelbundet återkommande högvattnen översvämmas även Tivoliparken till stora delar. Delar av bron kan därför komma att stå under vatten i sin östra anslutning i samband med mycket höga vattennivåer i Helge å.

Bron behöver uppfylla följande funktionskrav:

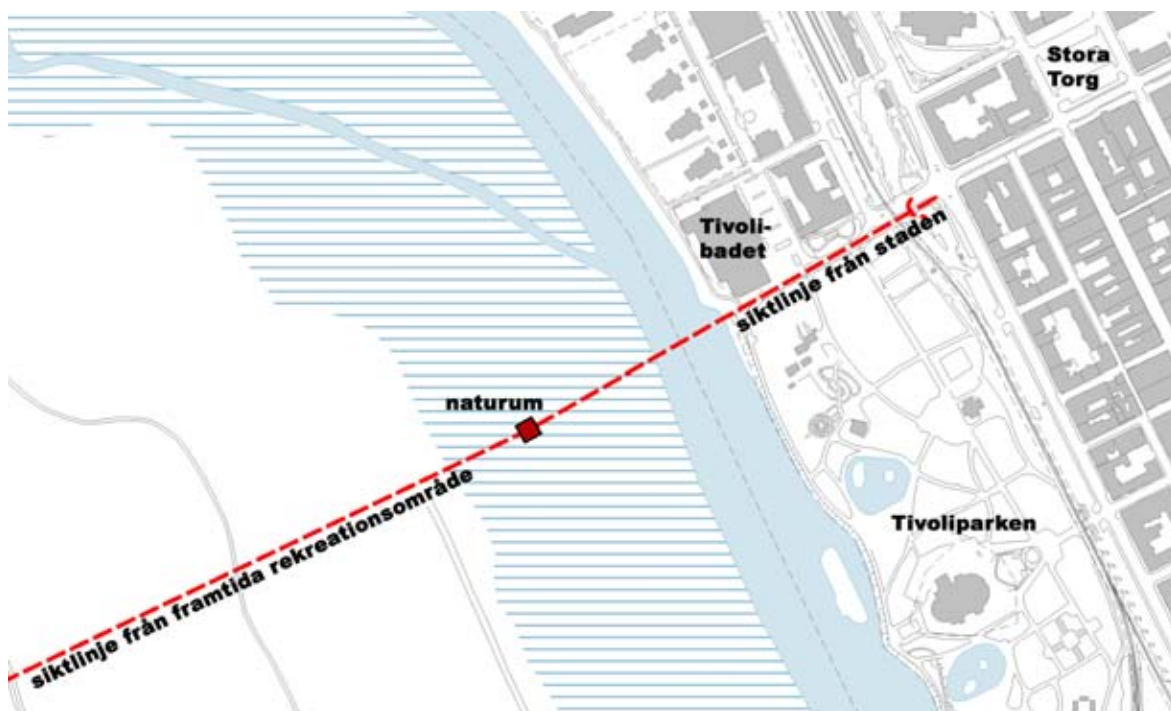
- Brons lutning ska med hänsyn till tillgängligheten för funktionshindrade inte överstiga 1:20.
- Bron ska utformas med hänsyn till båttrafik enligt figur 1 (segelfri höjd till minst +3.00 möh, segelfri bredd minst 8 meter, segelrännan förlagd där bron är som högst, dock minst 10 meter från den västra åkanten vid medelvattenstånd).
- Bron ska fungera som utsiktsplats - uppströms och nedströms ån - och fiskeplats.
- Möjlighet ska finnas för fastsättning av demonstrationsfiske (fiskeryssja vid åns västra del, se figur 2).
- Det ska finnas utrymme för cykelparkering av ca 15-20 cyklar vid naturum.
- Den västra delen av bron mellan östra deponin och naturum ska vara framkomlig med tyngre fordon (utryckningsfordon, varuleveranser och dylikt till byggnaden). Med hänsyn till räddningstjänsten ska denna del av bron dimensioneras för en bärighet på 100 kN och vara utformad enligt bifogade riktlinjer för brandväg.
- Bron ska utformas så att den inte nämnvärt påverkar vattenflödet i ån eller riskerar att dämna vid högvatten. Av det skälet bör också antalet stödben i ån minimeras till ett.
- Bron ska förläggas i siktlinjerna från staden och Härlövs ängar i riktning mot naturum (se figur 3).
- Bron behöver ha en bredd på ca 4 meter (varav 3 används för gång- och cykelbana). Gång- och cykeltrafiken på bron behöver inte separeras.

Figur 1. Principskiss för segelfri höjd och segelled under bron.

Figur 2. Principskiss, sett uppifrån, för det fasta demonstrationsfisket från bron på den västra åkanten.

Figur 3. Principskiss för förläggning av byggnaden och bron i siktlinjerna mot naturum.

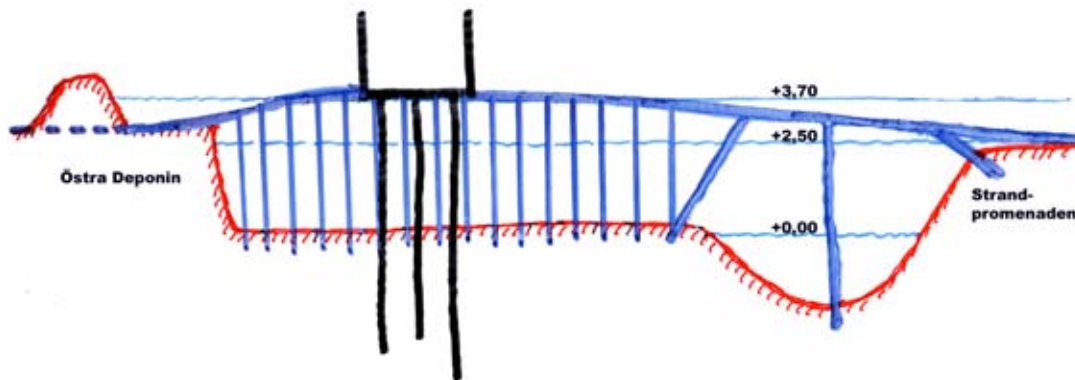
Naturums läge (flaggstängen) sett från turistbyrån vid Stora Torg. Foto: S-E Magnusson, Biosfärkontoret.

Andra förutsättningar

Skydd mot översvämningar

Ett invallningsprojekt pågår för att skydda staden Kristianstad mot framtida extrema högvatten och flöden i Helgeå. Säkerhetsnivåerna är mycket stora och vallarna konstrueras enligt RIDAS dammsäkerhetskrav. Den dimensionerande högvattennivån för vallkonstruktioner i området är +3,70 m.ö.h. vilket baseras på flödet 527 m³/s vid Torsebro kraftverk (ca 10 kilometer uppströms) och samtidigt extremt högvatten i havet vid Åhus (+2,00 m.ö.h.).

Skyddsvallens krön på östra deponin strax väster om naturum anläggs +4,20 m.ö.h. Utgångspunkten är att en öppning kommer att kunna göras i vallen för gång- och cykelvägen i brons förlängning på den västra sidan. Slutlig ställning till detta kommer dock att tas först i detaljprojekteringen efter arkitekttävlingen.

Figur 4. Principskiss för höjdsättning av bron och byggnaden med hänsyn till högvatten (lägsta höjd underkant).

Detaljplan

Detaljplanering av området pågår parallellt med tävlingen. Den slutliga utformningen i planen kommer att justeras utifrån det vinnande tävlingsförslaget. Detaljplanen handläggs av stadsarkitektkontoret i Kristianstads kommun och beräknas vinna laga kraft i oktober 2007.

Ansökan om vattenverksamhet

Projektets genomförande kräver tillstånd för vattenverksamhet av Miljödomstolen. I ärendet handläggs också dispens från strandskyddet. Ansökningshandlingar och underlag tas fram av Flygfältsbyrån i Göteborg parallellt med tävlingen. Det vinnande förslaget kommer att ingå som ett underlag till miljödomsönsökan. Tidsplanen för ansökan är att den lämnas in i maj/juni 2007 då utformningen av byggnaden och bron är given.

Miljökonsekvensbeskrivning

Projektet kräver miljökonsekvensbeskrivning för både detaljplanen och ansökan om vattenverksamhet. Miljökonsekvensbeskrivningen upprättas av Flygfältsbyrån i Göteborg. Beskrivning av befintliga förhållanden pågår.

Geotekniska förutsättningar

De geotekniska förutsättningarna utreds av Flygfältsbyrån i Göteborg. Ett geotekniskt PM ingår som en programhandling i tävlingen.

Våtmarksplanering och inventering av flora och fauna

Ekologgruppen i Landskrona har tagit fram en preliminär utformning av den planerade våtmarken/vattenspegeln som kommer att anläggas i anslutning till byggnaden. En inventering av flora och fauna i området har också gjorts. Rapporten ingår som en programhandling i tävlingen. Vattenspegelns utformning ingår därför inte i tävlingen. Utbredningen kan dock komma att justeras något med hänsyn till det vinnande tävlingsförslaget.

Budget

En preliminär kostnadskalkyl är framtagen av Flygfältsbyrån 2005-08-25. Kalkylen ingår som en programhandling i tävlingen. Kostnaden för byggnaden är beräknad till totalt 14 miljoner kronor för en bruttoarea av 800 m² samt 9,4 miljoner kronor för bron. Hänsyn måste dock tas till att programytan har utökats enligt lokalprogrammet sedan den ursprungliga kalkylen och tidpunkt för kalkylen.

Materialval

Det är angeläget att förslagen innehåller bra materialval. Materialen skall vara återvinningsbara och begreppet ”sunda hus” bör beaktas och i samtliga fall skall bästa miljöval användas för valt material. Används annat material än bästa miljöval skall detta motiveras. Naturvårdsverket förespråkar trä som byggnadsmaterial och begreppet ekologiskt byggande bör genomsyra hela projektet. Detta innebär att man redan under programskrivning och i skisskedet tar avgörande ställningstaganden som ska leda till en minskad miljöpåverkan. Man bör därvid ”utgå från platsen”, ”hushålla med resurserna” och skapa ”kretslopp”.

Teknisk försörjning

Byggnaden ska försörjas med vatten- och avlopp, fjärrvärme, IT-infrastruktur, etc. från den östra sidan. Det är viktigt att ledningsstråket förläggs under bron på ett estetiskt tilltalande sätt.

Möjligheterna att använda solceller, biogas, vattenvärme med värmeväxlare eller andra nya tekniker för långsiktigt hållbar energiförsörjning ska prioriteras så långt möjligt utifrån en rimlig kostnadsnivå.

Det är ekonomiskt fördelaktigt om vatten- och avloppsledningarna från naturum till det östra brofästet vid Tivolibadet kan utformas med självfall (0,2 %). I annat fall krävs pumpstation.

Parkering

Parkering för bussar och personbilar kommer att anläggas på Härlövsängarsidan väster om naturum. Härifrån sker också angöringen av biltrafik.

Gullstånd vid Helgeå. Foto S-E Magnusson, Biosfärkontoret.

Tävlingsuppgiften

Syftet med tävlingen är att få fram ett högklassigt och realistiskt förslag till utformning av ett naturum inklusive bro som ska ligga till grund för fortsatt projektering och genomförande.

Det är viktigt för arrangören att projektet får en gestaltning som förstärker och tillför platsen kvaliteter och att naturum blir ett nytt utmärkande landmärke i Kristianstad.

Det är också betydelsefullt att projektet utformas så att det blir genomförbart inom rimliga ekonomiska och tekniska ramar.

För att juryn ska kunna göra sin bedömning ska förslagsställarna redovisa övergripande lösningar på arkitektonisk gestaltning, funktion och teknik.

Vy från strandpromenaden längsmed Tivoliparken. Foto: S-E Magnusson, Biosfärkontoret.

Tävlingstekniska bestämmelser

Tävlingsarrangör

Kristianstads kommun
291 80 Kristianstad
www.kristianstad.se

Tävlingens form

Tävlingen är en inbjuden formgivningstävling i ett steg och genomföres i enlighet med Lagen om Offentlig Upphandling.

Tävlingspråk

Tävlingsförslag ska vara utfört på svenska.

Deltagarrätt

Tävlingen är öppen endast för följande inbjudna arkitektföretag/team, utvalda genom ett öppet kvalificeringsförfarande:

- Formverkstaden Söder Arkitekter och Konstnärer AB
- White arkitekter AB
- Arkitektstudion Widjedal Racki Bergerhoff
- Uulas arkitekter AB

Jury

- Tomas Theander, stadsarkitekt Kristianstads kommun (juryns ordförande)
- Sven-Erik Magnusson, koordinator Biosfärområde Kristianstads Vattenrike
- Anders Siversson, exploateringsingenjör Kristianstads kommun (projektledare)
- Anders Bergquist, Naturvårdsverket
- Jan-Inge Tobiasson, Naturvårdsverket
- Börje Emilsson, utsedd av Kommunstyrelsen i Kristianstads kommun
- Bengt Bergh, utsedd av Kommunstyrelsen i Kristianstads kommun
- Arkitekt SAR/MSA Hans Murman, utsedd av Sveriges Arkitekter
- Landskapsarkitekt LAR/MSA Per Andersson, utsedd av Sveriges Arkitekter

Juryns sekreterare är Katarina Nilsson, Sveriges Arkitekter. Juryn kan komma att tillkalla ytterligare sakkunniga som rådgivare.

Tävlingsfunktionär

Tävlingsfunktionär är:
Birgitta Hjalmarsson
Mark- och exploateringskontoret
Kristianstads kommun
Västra Boulevarden 13
291 80 Kristianstad

birgitta.hjalmarsson@kristianstad.se
tfn 044/0733-135101

Programhandlingar

Programhandlingarna utgörs av detta program samt följande bilagor:

1. Digital primärkarta samt utskrift med fotopunkter markerade
2. Digital översiktskarta samt utskrift
3. Digitalt planeringsunderlag för fysisk planering (regleringar, faktaunderlag, m.m.)
4. Digitalt ortofoto maj 2004 och sep 2005
5. Digitalt IR-foto sep 2005
6. Rapport Geoteknisk grundundersökning
7. Rapport Våtmarksplanering och inventering av flora och fauna
8. Kostnads kalkyl
9. Statistik vattenståndet i Helge å
10. Flygbild lågvatten
11. Flygbild högvatten
12. 2 bilder för fotomontage
13. Skånska rekognoseringskartan från 1812
14. Förslag till utformning av Tivolibadsgatan
15. Riktlinjer för brandväg.

Startmöte

Samtliga tävlande inbjuds till ett gemensamt startmöte för visning av tävlingsområdet den 6 november, se separat kallelse.

Tävlingsfrågor

Begäran om klarlägganden eller kompletterande uppgifter om programhandlingarna ska göras skriftligen, genom brev eller e-post till tävlingsfunktionären. Tävlingsfrågor ska vara tävlingsfunktionären tillhanda senast 2006-12-04. Tävlingsfrågor och juryns svar kommer snarast därefter att skickas till samtliga tävlande.

Tävlingsförslaget

Tävlingsförslaget ska vara anonymt. Samtliga inlämnade ritningar och övriga handlingar ska i nedre högra hörnet vara försedda med ett motto.

Tävlingsförslaget ska vara monterat på styvt i liggande A1-format, och får omfatta högst 3 planscher. Därutöver ska en omgång av dessa planscher, förminskade till A3-format, lämnas. Kopior på förslaget i pdf-format på CD i 3 exemplar ska också biläggas.

Eventuella handlingar utöver dessa kommer att tas undan från bedömning och utställning. Modell tas ej emot. Arrangören planerar att, av en och samma modellbyggare, låta uppföra modeller av de tävlande förslagen efter inlämningen. Konsultgruppernas respektive tävlingsförslag med de redovisade handlingarna utgör underlag för detta.

Tävlingsförslag ska redovisa följande:

- Situationsplan 1:400
- Planer över byggnaden, skala 1:100
- Representativa fasader och sektioner av byggnad i skala 1:200 och bro i 1:50 (tvärsektion)
- Minst två exteriörperspektiv. Det är obligatoriskt att lägga in projektet i bilder från fotopunkt A och B
- Ett interiörperspektiv
- Kortfattad övergripande beskrivning
- Beskrivning av den tekniska lösningen med vattenbyggnadsprinciperna för byggnad och bro.

Inlämning

Tävlingsförslaget ska vara lämnat till post- eller budbefordran senast 2007-01-31, adresserat till tävlingsfunktionären. Tävlade ska på anmodan kunna styrka inlämningsdag. Tävlingsförslag kan även, senast samma dag kl 17.00, lämnas direkt till tävlingsfunktionären, besöksadress som ovan.

Förslaget ska åtföljas av ett förseglat ogenomskinligt kuvert, märkt med "Namnsedel" och förslagets motto. Detta kuvert ska innehålla uppgifter om namn på förslagsställaren och ev. medarbetare.

Tävlingsarvode

Varje tävlade som inom utsatt tid inlämnat förslag i enlighet med detta program erhåller ett arvode om 150 000 kr exkl. moms. Arvodet utbetalas mot faktura sedan juryn godkänt inkomna förslag.

Bedömning

Följande kriterier kommer att ligga till grund för bedömningen (utan inbördes ordning eller viktning):

- Arkitektonisk gestaltning vad gäller placering och utformning i landskapet/stadsbilden samt utställningarnas utformning.
- Teknisk lösning
- Funktionalitet
- Genomförbarhet (ekonomi och teknik)

Bedömningen beräknas vara avslutad i slutet av mars. Resultatet kommer att meddelas de tävlade personligen.

Utställning/Publicering

Tävlingsförslagen kommer att ställas ut genom arrangörens försorg. Tid och plats meddelas senare.

Tävlingsjuryns utlåtande kommer att tillsändas samtliga tävlade senast tre veckor efter det att tävlingens resultat offentliggjorts.

All publicering av tävlingsförslag efter avslutad tävling kommer att ske med angivande av förslagsställarens namn.

Sveriges Arkitekter och Kristianstads kommun äger rätt att publicera samtliga tävlingsförslag på sin hemsida.

Äganderätt, upphovsrätt och nyttjanderätt

Arrangören innehar den materiella äganderätten till tävlingsförslagen.

Förslagsställarna innehar upphovsrätten och behåller nyttjanderätten till sina förslag. Direkt utnyttjande av förslag, helt eller i väsentliga delar, kan ske först efter avtal med förslagsställaren.

Uppdrag efter tävlingen

Arrangören kommer att förhandla med förslagsställaren till det förslag juryn rekommenderat om uppdraget att färdigprojektera byggnaden.

Finner arrangören skäl att frågå juryns rekommendation ska samråd ske med Sveriges Arkitekter.

Om tävlingen efter två år ännu inte har lett till avsett uppdrag för vinnaren tillkommer det denne en extra ersättning motsvarande tävlingsarvodet.

Tävlingsprogrammets godkännande

Detta program är upprättat i enlighet med "Regler för svenska tävlingar inom arkitekternas, ingenjörernas och konstnärernas verksamhetsfält", 1998. Reglerna gäller om inte programmet anger annat.

Program och bilagor är godkända av juryns ledamöter, vilka svarar för tävlingens genomförande. Ur tävlingsteknisk synpunkt är programmet granskat och godkänt för de tävlande av Sveriges Arkitekters tävlingsnämnd.

Kristianstad, november 2006

Arkitekt SAR/MSA Tomas Theander
stadsarkitekt Kristianstads kommun (juryns ordförande)

Sven-Erik Magnusson
chef Biosfärkontoret/ koordinator Biosfärområde Kristianstads Vattenrike

Civilingenjör L Anders Siversson
exploateringsingenjör Kristianstads kommun (projektledare)

Anders Bergquist
Naturvårdsverket

Jan-Inge Tobiasson
Naturvårdsverket

Agronom Börje Emilsson
utsedd politiker av Kommunstyrelsen i Kristianstads kommun

Bengt Bergh
utsedd politiker av Kommunstyrelsen i Kristianstads kommun

Arkitekt SAR/MSA Hans Murman
utsedd av Sveriges Arkitekter

Landskapsarkitekt LAR/MSA Per Andersson
utsedd av Sveriges Arkitekter

Arkitekt SAR/MSA
Katarina Nilsson
För Sveriges Arkitekters Tävlingsnämnd

